

הקוד האתי של המורה

מי אני שאחליט על גורלם? דילמות אתיות של מורים

נעמה צבר בן יהושע, לירון דושניק וגדי ביאליק, מאגנס, 2007

איזה ציון סופי תיתנו לתלמיד שלא הצליח כל כך במבחנים וגם לא התאמץ במיוחד, כאשר הציון ש"מגיע לו" יחסום את דרכו לתיכון יוקרתי שהוא עשוי להצליח בו? מה תעשו עם ילדה שהתנהגותה החריגה פוגעת במהלך הלימודים בכיתה, אך העברתה למסגרת אחרת עלולה לפגוע בה? מה תעשו עם "סור" שתלמיד סיפר לכם ("יש בלגן בבית")? תשתפו מורים אחרים ותפרו הבטחה שנתתם לו, או תקדמו את הטיפול בו? מה תעשו עם העמדות הפוליטיות שלכם - תצהירו עליהן או תסתירו אותן? והאם תגידו לאבא את האמת על הבן שלו - שאינו תלמיד למופת - כאשר אתם יודעים שהאב עלול להכותו? אלה הן חלק מהדילמות הפדגוגיות-אתיות שהספר הזה מטפל בהן. הדילמות מחולקות לשבעה שערים - דילמות הנוגעות להערכה, לאכיפת כללי התנהגות, לחינוך ערכי ועוד, והן מטופלות בשיטה של ניתוחי אירוע - הצגת האירוע (עדות בגוף ראשון של מורה), עיון ביקורתי בהתמודדות של המורה עם הדילמה, והצגת היבטים עיוניים הקשורים לדילמה. הדילמות אותנטיות. מורים נתקלים בהן לעתים תכופות. הספר הזה יעזור להם לנסח אותן ולהתמודד אתן באופן מושכל. למורי מורים יש כאן מצע מצויץ לסדנאות על עניין המטריד מורים רבים, ושעד כה לא דובר בו כראוי.

ספורט זה לא בריא

ספורט: ערכים ופוליטיקה

אילן גור־זאב ורוני לידור (עורכים), דוד רכגולד ושות', 2007

"אחד הנושאים המעניינים אנשי חינוך, חוקרים ואנשי שדה כאחד, הוא התרומה של העיסוק בספורט ובפעילות גופנית לפן החינוכי של התנהגות האדם. בהקשר זה עלולה השאלה האם הספורט יכול לשמש כמסגרת חינוכית שיעדיה הם טיפוח אופי ורפואי התנהגות הולמים. עיון בספרות המחקרית מלמד... שמעטים הם ממצאי המחקר המספקים תמיכה חריגה משמעותית בנוגע לתרומתה של ההתנסות הספורטיבית והגופנית לפן החינוכי של התנהגות האדם" (לידור, עמ' 191).

עיון בספר הזה, לעומת זאת, מספק תשובה חריגה משמעותית לשאלה זו: הספורט אינו בריא - לא לנפש ("הפן החינוכי") ולא לגוף (שאותו הוא משחית בלא רחם כדי לעצבו בהתאם לררישות השוק). אילן גור־זאב מתאר את "חרושת הספורט" כתמצית של הגלובליזציה הקפיטליסטית המחפצנת את האדם. בשיאה של התלהמות ביקורתית הוא קובע שהספורט הוא "האג'נדה המשותפת" של ה"מק'ורלד"

(העולם המערבי המאופיין בכל התכונות המכוערות של רשת המזון המהיר המפורסמת) ושל עולם הג'יהאד (עולם הפונדמנטליזם האסלאמי המרתיע שנערך נגד המק'ורלד). גלי עשת מראה כיצד "הגוף נתפס כאובייקט למניפולציות וככלי להשגת הישגים בעולם הקפיטליסטי", כיצד "איברי גופנו נמדדים במושגים כלכליים", וכיצד "הספורט המקצועני הוא הדוגמא הקיצונית ביותר לכך". יותם לוריא סוקר את שקיעתה של האולימפיאדה כמפעל של ספורט חובבני - מה שהקנה לה את ערכה החינוכי, ואמיר בן־פורת סוקר את הפיכתו של משחק הכדורגל התמים לכלי שבאמצעותו מסממת הלאומיות את ההמונים. הכותבים לאסופה זו מחמירים מאוד עם הספורט, ומתייחסים אליו באופן לא ספורטיבי בעליל. מן האסופה עולה שהספורט בצורתו הנוכחית מקדם את כל הרעות החולות בחברה שלנו, ושיש לסלקו מהחברה או לכל הפחות מבתי הספר.

מוצקות חריגה בתוך נזילות כללית מודרנית נזילה

זיגמונט באומן, מאנגלית: בן־ציון הרמן, מאגנס, 2007

מי שרוצה להבין את האנומליות של בית הספר, את חוסר ההתאמה שלו לתקופתנו, שיקרא את הספר הזה. באומן, סוציולוג יהודי־פולני שעבר לחיות באנגליה לאחר תחנת ביניים בתל אביב, קורא את החברה המערבית בת ימינו כמו סקסט. הוא מסתכל על אזורי המחיה שלנו - טלוויזיה, קניונים, שדות תעופה, מכוני כושר, מקומות עבודה, מרחבים עירוניים - ומפרש אותם בשטף סיפורי מרתק (מציאות נזילה מצריכה סוציולוגיה נזילה). על הפרשנות שלו חולשות שתי מטפורות - מוצקות ונזילות. מה שמאפיין את תקופתנו הוא מעבר ממודרניות מוצקה למודרניות נזילה. במודרניות הנזילה דפוסי חיים מוצקים - עבודה יצרנית, קביעות בעבודה, יציבות משפחתית, תפקידים במשפחה, רכישה לשם סיפוק צרכים, מדינה מעורבת וסמכותית, מרחב זמן נוקשים, קודים מוסריים ברורים - משנים צורה ונמסים. "כיום מורגש מחסור הולך וגובר בדפוסים, בנורמות ובכללים שאנשים יכולים לנהוג לפיהם, לבחור בהם כנקודות הכוונה יציבות, ולתת להם להנחותם בנתיבי חייהם". שני מאפיינים מכוננים את המודרניות הנזילה: קריסת האשליות של המודרניות המוצקה בדבר עתיד טוב יותר, וקריסת הוויסות מלמעלה - הכוונת היינו על ידי התכונה, החברה והמדינה. המציאות הנזילה של ימינו משמעה איש איש לנפשו, להמצאת זהות אישית ולמלחמת הישרדות.

המושג "בית ספר" אינו מוזכר בספר הזה אף לא פעם אחת, אבל מי שמחזיק את המושג הזה בתודעתו במהלך הקריאה - מעשה תמוה כשלעצמו - אינו יכול שלא לתמוה על המוצקות החריגה של המוסד הזה בתוך הנזילות הכללית. חריגות אינה בהכרח תכונה מרשיעה, אך יש חריגות עקרוניות - חריגות מודעת המוחה נגד תהליכים גורפים ומציעה חלופה; ויש חריגות מקרית - חריגות של גוף ארכאי, שריד לתקופות קדומות, שנתקע בלבה של התרחשות שאינו שייך לה.

יורם הרפז